

บทที่ 1

ความเป็นมา

สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ประมาณ 106 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 33 ของพื้นที่ทั้งประเทศ และมีประชากรประมาณ 18 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 35 ของประชากรทั้งประเทศ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูงกว้างใหญ่ สูงกว่าระดับน้ำทะเล ประมาณ 100-200 เมตร ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นลูกคลื่นและเอียงลาดลงจากทิศตะวันออก โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับราชอาณาจักรไทย พื้นที่ประมาณ 2 ใน 3 ภายในภาคเป็นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลและแม่น้ำชี อันเป็นแม่น้ำที่สำคัญของภาค

พื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นดินแดนที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ เป็นปราการด่านหนึ่งของประเทศเสรีในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งประสบภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากฝนแล้งติดต่อกันหลายปี ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกิดความทุกข์ยากขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง ไม่มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ตลอดจนน้ำเพื่อการเกษตร ทำให้เกิดภาวะความอดอยากแร้นแค้นโดยทั่วไป และเนื่องจากสภาพความแห้งแล้งกันดารที่เกิดขึ้นในภาคอีสาน พร้อมกับสภาพความเป็นอยู่ที่แย่งลง ดังนั้น "โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง" หรือโครงการอีสานเขียว จึงเกิดขึ้น ซึ่งนับเป็นหนึ่งในโครงการตามพระราชดำริ วัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนา "ภาคอีสาน" ให้พ้นจากสภาวะภัยธรรมชาติและภัยมนุษย์ อันจะเป็นทางเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงแก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยพร้อมกันไปกับการสร้างความอุดมสมบูรณ์ และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชนในพื้นที่

การที่โครงการดังกล่าวนี้ได้รับการเรียกขานว่า โครงการน้ำพระทัยจากในหลวงก็ด้วยเหตุที่โครงการนี้เริ่มต้นจาก "น้ำพระทัย" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ปัจจุบันที่ทรงห่วงใยต่อความเดือดร้อน ความทุกข์ยากของประชาชนในภาคอีสาน ซึ่งประสบกับภาวะแห้งแล้งกันดาร เพราะขาดแคลนน้ำบริโภคและน้ำใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งน้ำเพื่อการเกษตรอันเกิดจากการที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลติดต่อกันมาหลายปี

ซึ่งในการดำเนินโครงการจะต้องมีประชาสัมพันธ์ให้รู้ถึงโครงการที่ได้จัดทำขึ้น และสำหรับโครงการอีสานเขียวนี้ ก็มีการประชาสัมพันธ์เช่นกัน โดยมีวัตถุประสงค์ (แผนแม่บทการ

ประชาสัมพันธ์ โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง : 5) ดังต่อไปนี้ คือ

1. ให้ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเห็นความสำคัญของโครงการ ฯ มีความเข้าใจอันถูกต้องและให้ความร่วมมือต่อโครงการ ฯ อย่างเต็มกำลังความสามารถ
2. ให้บุคลากรในทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่ปฏิบัติตามแผนโครงการ ฯ ได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถ สติปัญญา และความคิด รวมทั้งกำลังใจและกำลังกายเพื่อให้โครงการ ฯ บรรลุผลตามเป้าหมายให้จงได้
3. สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ประชาชนทั้งชาติทราบว่าโครงการ ฯ นี้มีวัตถุประสงค์ และขั้นตอนที่สำคัญอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องให้ประชาชนมีความเข้าใจถึงลำดับความสำคัญในการพัฒนาประเทศว่าที่ใดจะพัฒนา ก่อน-หลังกันอย่างไร ด้วยเหตุผลใด

ในการประชาสัมพันธ์จะต้องมีแนวทางให้ทราบถึงวิธีดำเนินงานประชาสัมพันธ์โครงการ ดังนั้น จะขอกล่าวถึงแนวทางการประชาสัมพันธ์ของโครงการอีสานเขียว (แผนแม่บทการประชาสัมพันธ์โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง:6) ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินงานตามโครงการอีสานเขียว ภายใต้การอำนวยการของรัฐบาล โดยมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานโครงการ และมีผู้บัญชาการทหารบก เป็นผู้บริหารงานตามโครงการ

กองทัพบกเป็นหน่วยประสานการปฏิบัติ และอำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยที่ปฏิบัติ ตามโครงการ โดยศูนย์อำนวยการช่วยเหลือประชาชนตามพระราชดำริกองทัพบก (ศสร.ทบ.) มีรองผู้บัญชาการทหารบก ผู้ช่วยผู้อำนวยการป้องกันนการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทั่วไป เป็นผู้ อำนวยการ เพื่อให้มีความกว้างขวางในสาขางานมากยิ่งขึ้น การดำเนินการตามโครงการนี้ ได้ก้าวลึกเข้าไปอย่างเต็มที่แล้วในทุกหน่วยงานตามแผนงานหลังโครงการ ที่ได้รายงานต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่จังหวัดขอนแก่น ความสำเร็จของโครงการที่ นอกเหนือไปจากหน่วยปฏิบัติเองแล้ว ที่สำคัญที่สุดจะอยู่ที่บุคคล 2 ท่าน คือ

1. ผู้บัญชาการทหารบก ในฐานะผู้บริหารโครงการ ฯ
2. ประธานกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ

2. จะเห็นได้โดยชัดเจนว่า การบริหารโครงการ ฯ การประสานการปฏิบัติ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของศูนย์อำนาจการช่วยเหลือประชาชนตามพระราชดำริ (ศสร.) ซึ่งได้จัดตั้งศูนย์ ฯ ในระดับรองลงไปคือ ศสร. ระดับกองทัพบก ระดับมณฑล และจังหวัดนั้น จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ที่เป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และทันต่อสถานการณ์ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กล่าวข้างต้น โดยในศูนย์ทุกระดับนั้น จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ของตนเอง ที่ดำเนินการตามแผนแม่บทการประชาสัมพันธ์ของคณะกรรมการในระดับกองทัพบก ด้วยการป้อนข้อมูลที่เป็นผลการปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้องต่างๆ ให้ส่วนกลางทราบ เพื่อการประชาสัมพันธ์ในภาพรวมจากส่วนกลาง เป็นการปฏิบัติที่มีความควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ของ ศสร. ภาค, มณฑล, จังหวัด โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีอยู่ในความรับผิดชอบ ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทราบพร้อมกันไปด้วย

อย่างไรก็ดีนอกจากภาครัฐบาลจะได้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือโครงการอีสานเขียวแล้ว ยังมีคณาจารย์และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่คอยให้การสนับสนุนโครงการนี้ด้วยเช่นกัน ภายใต้โครงการที่เรียกว่า โครงการมหาวิทยาลัย สนับสนุนงานพัฒนาโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง หรือ โครงการมหาวิทยาลัยช่วยอีสานเขียว

โครงการมหาวิทยาลัยช่วยอีสานเขียว

โครงการมหาวิทยาลัยนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามแนวความคิดของโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง ซึ่งทำนุบำรุงวิชาการทหารบก ได้กรุณาวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของภาคอีสานไว้ 3 เรื่อง คือ ปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศ ปัญหาการสูญเสียสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ปัญหาที่เกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ปัญหาดินเค็ม ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย เป็นต้น ปัญหาที่สาม คือ ปัญหาความยากจน การว่างงาน ตลอดจนคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาคอีสานที่ต่ำกว่าประชาชนในภาคอื่น ๆ (เอกสารโครงการมหาวิทยาลัยสนับสนุนงานพัฒนาโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง ศาลาอีสานเขียว:2530)

ในส่วนของโครงการมหาวิทยาลัยนั้น สิ่งที่จะต้องกระทำให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีคือ ความร่วมมือร่วมใจกันทุก ๆ ฝ่ายที่จะเข้าช่วยปัญหาภาคอีสานโดยพร้อมเพียงกัน ไม่ว่าจะเป็ภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ นักธุรกิจหรือแม้แต่จากต่างประเทศ

ดังนั้น ในห้วงเวลาระหว่างวันที่ 6-10 พฤศจิกายน 2530 กองทัพบกได้มีการ

เชิดคณาจารย์และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศไปตรวจสอบสภาพพื้นที่และ
สัมมนาที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อหาทางช่วยเหลือนาคอีสาน และได้มีความเห็นร่วมกันว่า
สิ่งที่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย จะสามารถช่วยเหลือนาคอีสานคือ การให้การสนับสนุนทางด้าน
วิธีการที่ตนถนัด ทั้งนี้ก็ต้องมีองค์กรที่จัดตั้งโดยเฉพาะ โครงการมหาวิทยาลัยจึงเกิดขึ้นนับ
แต่บัดนั้นเป็นต้นมา

โครงการสนับสนุนโครงการอีสานเขียวด้วยสื่อวีดิทัศน์

โครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนงานพัฒนาภาคตะวันออก
ออกเฉียงเหนือ ตามโครงการนำพระทัยจากในหลวง ซึ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ให้มื่ออำนาจ
ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้เห็นความสำคัญของโครงการอีสานเขียวและให้บุคคลดัง
กล่าวและประชาชนทั่วไปสนับสนุนโครงการอีสานเขียวด้วยกำลังทรัพย์ กำลังปัญญา และ
ความร่วมมือกันในการที่จะพัฒนาอีสานให้เขียว โดยใช้สื่อวีดิทัศน์เป็นเครื่องมือที่จะทำให้บุคคล
กลุ่มเป้าหมายดัง-กล่าวร่วมกันช่วยโครงการอีสานเขียวนี้ เนื่องจากอีสาน คือ ภาคที่ยากจนที่
สุดของประเทศ เป็นภาคที่เป็นสัญลักษณ์ของความแห้งแล้งและยากจนมาช้านานตลอดเวลาที่
ผ่านมา อีสานเขียวประสบกับปัญหาทางด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรรม และ
สังคม รวมทั้งปัญหาในด้านการเมืองที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความมั่นคงตามชายแดน อีกทั้งยังมี
ปัญหาทางด้านสภาพ เช่น น้ำ อากาศ ที่ดิน ประชาชนชาวอีสานจึงมีวิถีชีวิตอยู่ท่ามกลาง
ความอดอยากยากแค้น เป็นภาระที่บีบบังคับให้คนเหล่านี้ต้องอพยพโยกย้าย ละทิ้งถิ่นฐานบ้าน
เกิดเมืองนอนเข้าสู่เมือง อันเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อดิ้นรนชวนช่วย
หาเลี้ยงชีพให้อยู่รอดไปวัน ๆ หนึ่ง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิผลของสื่อวีดิทัศน์ที่ใช้ประชาสัมพันธ์โครงการอีสาน
เขียว ภายใต้การดำเนินงานของโครงการการสนับสนุนโครงการอีสานเขียวด้วยสื่อวีดิทัศน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบประสิทธิผลของสื่อวีดิทัศน์ในการให้ความรู้ เพื่อสร้างความคิดเห็น
ที่ดีต่อผู้เข้าร่วมโครงการในตำบลท่าลาดขาว อำเภอโซคชัย และตำบลนากลาง อำเภอสูงเนิน
จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้ และความคิดเห็นที่มีต่อโครงการ อีสานเขียว ระหว่างก่อนและหลังการชมวิดีโอ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้และความคิดเห็น เรื่องโครงการ อีสานเขียว กับปัจจัยทางประชากร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระดับเศรษฐกิจ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ เรื่อง โครงการอีสานเขียว กับเจตนารมณ์ของผู้เข้าร่วมโครงการที่มีต่อการช่วยสนับสนุนโครงการ ฯ

ปัญหาการวิจัย

1. การใช้สื่อวิดีโอทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ และความคิดเห็นเรื่องโครงการอีสานเขียวหรือไม่
2. ก่อนและหลังการชมวิดีโอ เรื่องอีสานเขียว ประชากรกลุ่มเป้าหมาย มีการเปลี่ยนแปลงความรู้และความคิดเห็นที่มีต่อโครงการอีสานเขียว หรือไม่
3. ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุต่างกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงความรู้และความคิดเห็นเรื่องโครงการอีสานเขียวต่างกัน หรือไม่
4. ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงความรู้และความคิดเห็นเรื่องโครงการอีสานเขียวต่างกัน หรือไม่
5. ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับเศรษฐกิจต่างกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงความรู้และความคิดเห็น เรื่องโครงการอีสานเขียวต่างกันหรือไม่
6. เนื้อหาของวิดีโอที่ จัดทำขึ้นตามโครงการสนับสนุนโครงการอีสานเขียวด้วยสื่อวิดีโอสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น หรือไม่

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ภายหลังจากรับสื่อวิดีโอในโครงการสนับสนุนโครงการอีสานเขียว จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้และความคิดเห็นต่อโครงการอีสานเขียว
2. ความรู้ความเข้าใจในโครงการอีสานเขียวมีความสัมพันธ์ กับเจตนารมณ์ของผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการช่วยกันพัฒนาอีสานให้เขียว
3. อายุ การศึกษา และระดับเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงความรู้เรื่องอีสานเขียว

4. อายุ การศึกษา และระดับเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเรื่องอีสานเขียว

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาหาประสิทธิผลของการใช้สื่อวิทยุทัศน์ ในการเพิ่มความรู้อและการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น เรื่องอีสานเขียวของชาวบ้าน ต.ท่าลาดขาว อ. โชคชัย และ ต.นากลาง อ. สูงเนิน จ. นครราชสีมา เนื่องจากเป็นพื้นที่เป้าหมายที่กำหนดไว้แล้วในโครงการ
2. วิทยุทัศน์ที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นวิทยุทัศน์ที่ผลิต ในโครงการสนับสนุนโครงการอีสานเขียว โดยอาจารย์ สมาน งามสนิท จากมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราชเท่านั้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

หมู่ 1 - หมู่ 5

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะชาวอีสานใน ต.ท่าลาดขาว อ. โชคชัย และ ต.นากลาง อ. สูงเนิน จ. นครราชสีมา เท่านั้น จึงไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นข้อมูลของชาวอีสานทั้งภาค แต่อาจอนุมานผลการวิจัยครั้งนี้ไปประกอบการพิจารณาวางแผนการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการในอนาคตต่อไป

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ทำให้ทราบประสิทธิผลของการให้ความรู้ เรื่องโครงการอีสานเขียว โดยใช้สื่อวิทยุทัศน์ และใช้เป็นแนวทางการผลิตสื่อวิทยุทัศน์ เพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการที่สอดคล้อง
2. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร อันได้แก่ อายุระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงความรู้ และความคิดเห็น เรื่องโครงการอีสานเขียว เพื่อใช้กำหนดสื่อตลอดจนเนื้อหาสาระ ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้รับสาร
3. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์โครงการอีสานเขียวแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น
 - ศูนย์อำนวยการช่วยเหลือประชาชนตามพระราชดำริ เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศพร.)
 - โครงการมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนงานพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นิยามศัพท์

ประสิทธิผล หมายถึง ผลของความแตกต่างในคะแนนหมวดความรู้ และความคิดเห็น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนให้ความรู้และหลังให้ความรู้ เรื่อง โครงการอีสานเขียว

สื่อวีดิทัศน์ หมายถึง สื่อที่ใช้ในการให้ความรู้ เรื่อง โครงการอีสานเขียวภายใต้การดำเนินงานโครงการสนับสนุนโครงการอีสานเขียวด้วยสื่อวีดิทัศน์

การเปลี่ยนแปลงความรู้ หมายถึง คะแนนในหมวดความรู้ เรื่อง โครงการอีสานเขียวที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการให้ความรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์

การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น หมายถึง คะแนนในหมวดความคิดเห็น เรื่อง โครงการอีสานเขียวที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการให้ความรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์

ความคิดเห็น หมายถึง ผลรวมของความเชื่อ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการอีสานเขียว

โครงการอีสานเขียว หมายถึง โครงการที่กองทัพกบเป็นผู้นำริเริ่ม โดยสนองตอบแนวนพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการที่จะพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีศูนย์อำนวยการช่วยเหลือประชาชนตามพระราชดำริ (ศชร.ทบ.) เป็นหน่วยประสานการปฏิบัติงานและอำนวยความสะดวกให้แก่หน่วยงานที่ปฏิบัติโครงการต่าง ๆ และมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา "ภาคอีสาน" ให้พ้นจากสภาวะภัยธรรมชาติ พร้อมสร้างความอดมสมบูรณ์และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยมีระยะเวลาในการดำเนินงานในระหว่าง พ.ศ. 2530 - 2535